

Марко М. МИЛОВИЋ*

Дејана Д. ГАЈИЋ**

Универзитет Мегатренд у Београду

Правни факултет

НАСИЛНИЧНО ПОНАШАЊЕ НА СПОРТСКОЈ ПРИРЕДБИ ИЛИ ЈАВНОМ СКУПУ (ЧЛАН 344 А КЗ) – НЕДОРЕЧЕНОСТИ И НЕДОУМИЦЕ

Апстракт: Честе и крушне измене и допуне КЗ су имале за резултат многе негативне ефекте у српском кривичном законодавству. Једна од последица тих измена и допуна је и доношење оваквог кривичног дела које је потом „експресно” замењено истим за свега неколико месеци. Да ли је то првобитно решење било тако лоше да је морало одмах бити замењено или се законодавац досетио неког новог (бољег) решења којим ће стати на пут насилничком понашању на спортским приредбама и јавним скуповима, тешко је рећи. Но, и ово ново законско решење извесно је неће постићи оно што је законодавац желео, а што између осталог, у многоме девалвира очекивања у ионако пољубани ауторитет кривичног законодавства Србије. Не сумњајући у искрене намере законодавца, ово кривично дело је морало бити у легислативно-техничком смислу, али и у суштинском, много боље урађено, на шта аутори указују, као и на „боље” садашњег законског решења.

Кључне речи: насилничко понашање, пароле, физички обрачун, навијачи, изазивање мржње, телесне повреде, оштећење имовине.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Спречавање насиља на спортским такмичењима и јавним скуповима је Законом и изменама и допунама КЗ из 2009. године посебно инкриминисано. О овој теми се иначе уназад већ више месеци, па и година, разговара, воде дебате, траже и (не)проналазе адекватна решења, укључујући и она из домена кривичног права. Ипак, ноторна чињеница је да је кривичноправна заштита свакако најизраженија а и најважнија, јер у ситуацијама када не постоји други начин (а често је управо то случај) кривичне санкције, а пре свега казна затвора остају једино делотворно средство. Кроз ово кривично дело се управо настојало то остварити – спречити и казнити насиље али очигледно је да је ова инкриминација те 2009. године урађена брзоплето и лексички лоше, о чему ће бити више речи у наставку. У теорији је примећено да у Србији,

* Доцент, mmilovic@megatrend.edu.rs

** Доцент, ddjordjic@megatrend.edu.rs

још у већој мери него у осталим европским земљама, законске одредбе обилују грешкама у законодавно-техничком смислу, а у суштинском смислу показују озбиљне недостатке који не би могли да издрже озбиљнију критику (Стојановић 2011: 27).

Објективно гледано, ово законско решење требало је донети још много раније. Да ли би се на тај начин смањили нереди и насилничко понашање тешко је рећи, али би извесно неке трагедије могле бити избегнуте, у којима су најчешће навијачи, махом млађа лица била тешко повређена или губила животе. Ово нарочито истичемо из разлога да се не понове грешке Енглеске која је тек након трагедије на Хејселу, када је на стадиону због дивљања њених навијача погинуло 38 људи, донет закон којим се на драстичан начин кажњавају таква понашања.¹

Кривичним делом насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу у члану 344а КЗ се настоји предупредити и адекватно казнити нереди, туче, ломљавине и сл. – који су задњих година, па и деценија све присутнији на трибинама наших стадиона, спортских дворана, чак и на самим теренима, као и на уличним протестима, демонстрацијама и политичким скуповима. „Не треба заборавити да су стадиони арена друштва, преко којих се прелива и осликава на друштво ове земље све оно што се у њој збива” (Жужек 2010: 10).

Због недоречености и недоумица у самом законском тексту, налазимо да је неопходно цитирати члан 344а који гласи:

(1) Ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, врши насиље или оштећује имовину веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа, унесе у спортски објекат или баца на терен, међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или штетне супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа, неовлашћено уђе у спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазове насиље, оштећује спортски објекат, његову опрему, уређаје и инсталације, својим понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу изазива националну, расну, верску или другу мржњу или нетрпљивост засновану на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима,

казниће се затвором од једне до пет година и новчаном казном.

(2) Ако је дело из става 1. овог члана извршено од стране групе, учинилац ће се казнити затвором од две до осам година.

(3) Коловођа групе која изврши дело из става 1. овог члана, казниће се затвором од три до дванаест година.

(4) Ако је извршењем дела из става 1. овог члана дошло до нереди у коме је неком лицу нанета тешка телесна повреда или је оштећена имовина веће вредности, учинилац ће се казнити затвором од три до дванаест година.

1 Енглеска је због овог догађаја, али и због сличних дешавања, боље рећи дивљања својих навијача код куће и у иностранству, била принуђена да измени свој кривични закон којим су казне биле знатно повећане, многим је по изласку из затвора био забрањен приступ стадионима неколико година, а појединцима су уграђивани и тзв. чипови путем којих се могло у сваком тренутку знати где се налазе. – напомена аутора

(5) Службено или одговорно лице које при организовању спортске приредбе или јавног скупа не предузме мере обезбеђења како би се онемогућио или спречио неред, па услед тога буду угрожени живот или тело већег броја људи или имовина веће вредности,

казниће се затвором од три месеца до три године и новчаном казном.

(6) Учиниоцу дела из ст. 1. до 4. овог члана које је извршено на спортиској приредби обавезно се изриче мера безбедности забране присуствовања одређеним спортиским приредбама.

Наизглед, могло би се упутити „похвале” да су напокон и у нашем КЗ ове ситуације предвиђене и санкционисане одговарајућим казнама. Можемо са жаљењем констатовати да је требало и код нас да дође до смртних случајева, наношења тешких телесних повреда, „дивљања” навијачких група, међусобних „крвавих” обрачуна навијача различитих клубова, вандализма великих размера да би се инкриминисала оваква понашања.

Основни облик овог кривичног дела је углавном разумљив, чак и лаицима, тако да га не треба посебно коментарисати. Ипак, то је само на први поглед тако, што ће се видети и из даље анализе. Оно што одмах „упада у очи” је дужина самог законског текста у поменутом ставу што је свакако неубичајено. Прописано је шест облика радње извршења основног облика овог кривичног дела које су казуистички описане, тако да је законски опис донекле непрегледан (Стојановић 2012: 905). Тешко да се може наћи толики став како у ранијим кривичним законима наше државе, тако и у садашњем КЗ са околико речи и редова. Иста констатација важи и у односу на стране кривичне законике. На моменте се стиче утисак да се чита коментар поменутог члана, а не сам законски текст, што свакако не може бити похвално за овакав учинак законодавца. Ма како то звучало чудно, оваквим формулисањем губи се оштрица онога што се жели постићи са бројним набрајањима како радњи извршења, тако и околностима и објектима на којима се то ради. Законодавац је могао то учинити и на концизнији начин, а да ефекат при томе буде исти.

Пажљивијом анализом основног става, аутори овог текста наилазе на одређене недоумице за поједине изразе, за које би се уједно могле упутити и одређене примедбе. Ти изрази су наизглед безначајни, али у пракси могу изазвати различита тумачења. Тако на пример, анализирајући редом законски текст се помиње, између осталог, да „ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, врши насиље или оштећује имовину веће вредности приликом доласка или одласка на спортске приредбе или јавног скупа...” Учесници спортске приредбе су сва лица присутна на спортиској приредби.² Но, ко би били учесници јавног скупа? Као што видимо у Закону о спречавању насиља и недоличног понашања на спортиским приредбама је дефинисано за спортске учеснике, али нигде није одређено за учеснике јавног скупа. Овде је остављена законска празнина, али би аналогијом са учесницима на спортиским приредбама могли сматрати

2 О томе које учесник је наведено у Закону о спречавању насиља и недоличног понашања на спортиским приредбама у члану 2, став 5 (Службени гласник РС бр. 67/03, 101/05, 90/07, 72/09, 111/09, 104/13 и 87/18) – напомена аутора.

сва лица која су присутна на јавном скупу. Евентуално потешкоће може да створи ситуација, ако се нпр. јавни скуп држи на отвореном (што је најчешће случај) на трговима, платоима и слично ко би се сматрао учесником таквог скупа, обзиром да тада могу бити лица која само успутно гледају шта се дешавају или пак случајни пролазници. Проблем би представљао у случају насилничког понашања, у смислу овог члана, како би се третирали горе поменута лица која су била тада присутна односно да ли би имали статус учесника јавног скупа.

Даље, произилази да кривично одговарају само она лица која физички нападају или се физички обрачунавају или врше насиље када долазе или одлазе са спортске приредбе или јавног скупа. По томе, кривично не одговарају она лица која то чине на самој спортској приредби или јавном скупу, односно у току трајања истог, и не ради се о доласку или одласку. Овај детаљ не би завређивао пажњу да у законском тексту није изричито наведено да су инкриминисане радње, како смо истакли, искључиво у доласку и одласку. Уместо оваквих формулација када већ нису обухваћени сви временски „оквири”, законодавац је требао да користи неке друге (временски неутралне) термине или да допуни са једном речју нпр. боравком на тим спортским приредбама или јавним скуповима. Наилазимо на мишљење појединих теоретичара да законодавац вероватно пошао од тога да за време присуствовања спортској приредби углавном и не постоји могућност оштећења имовине веће вредности, већ се то по правилу дешава приликом доласка на спортску приредбу и одласка са спортске приредбе (оштећење и паљење аутомобила и сл.) (Стојановић 2012: 906). Парадокс, који се увек може злоупотребити од стране учиниоца.³ Израз „насиље” је познат свима, али се може поставити питање шта би све то обухватало. Вршити насиље је јако широк појам, па може доћи до злоупотреба у његовој примени. Извесно је да насиље подразумева употребу силе, али нејасно остаје шта би још обухватало (које радње). Ово напомињемо нарочито из разлога што је пре израза „врши насиље” већ истакнуто ко „физички нападне” или се „физички обрачуна” што представља ужи појам насиља, односно на неки начин представља синоним. Због тога би требало сузити га, односно конкретизовати, како би било јасније у чему се огледа такво понашање или које конкретне радње обухвата вршење насиља „са учесницима спортске приредбе или јавног скупа”.

Даље, помиње се у истом ставу и ко „...унесе у спортски објекат или баца на терен, међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или шткодљиве супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа...” У вези предмета који се уносе или бацају на терен или међу гледаоце може бити дилема на које се то предмете односи, мада се вероватно мисли на металне или дрвене предмете, кликере, петарде и сл. који могу да лете на терен или по трибинама. Из овог произилази да нпр. папирићи, папирнате траке, жвакаће гуме, заставице и сл. не би били такве природе да би улазили у појам предмета који је обухваћен кривичним делом.

3 У својој одбрани учинилац може, позивајући се управо на ове одредбе, увек истичати да се физички обрачунавао само у току трајања спортске приредбе или јавног скупа, а не приликом доласка или одласка, користећи нелогичност у законском тексту (под претпоставком да камера није то забележила) – напомена аутора.

У досадашњој судској пракси наилазимо на став изражен у једној одлуци у којем „ако гледалац са трибине баца празну лименку од 0,5 л. пива и погоди у леђа играча на фудбалској утакмици, не тражи се, сходно радњама извршења кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби да наведени предмет може изазвати телесне повреде или угрозити здравље људи”.⁴ Аутори текста се не слажу са ставом Апелационог суда у Крагујевцу и њиховим тумачењем ове одредбе. Разлог је што предмети који се бацају на спортски терен или међу гледаоце морају да буду подобни да изазову телесне повреде или угрозе здравље људи. Дакле, и они (предмети) су обухваћени законском одредбом, а не само друге запаљиве или шкодљиве супстанце како се то истиче у наведеној одлуци. Осим тога, нејасно је како првостепени суд може да у поновном поступку утврди да ли је понашање окривљеног насилничко, тиме што је гађао празном лименком неког играча, нарочито ако никакве последице нису наступиле. И овај пример очито говори о томе да се због лоше законске формулације често у перспективи може наилазити на различита тумачења и примену у судској пракси.

Постоје и ситуације, које су иначе честе на нашим спортским теренима да се бацају папирнате ролне (траке) које могу (додуше ретко) да „изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа”. На пример услед бацања папирнате ролне на терен током утакмице неко од играча или судија се оклизне на исте и повреди се. Из овог примера се може закључити да и такви предмети (ако се могу уопште назвати предметима – примедба аутора) могу бити подобни да лице које тако нешто уради буде окривљено за ово кривично дело. Наизглед такво понашање тог лица може бити безазлено и без икаквих лоших намера, а да буде му стављено на терет „насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу”. Несумњиво је да ни у ком случају се не би могло квалификовати као насилничко понашање нити било шта слично томе. С тим у вези и казна која је предвиђена за основни облик овог кривичног дела – затвор од шест месеци до пет година и новчана казна би за овакве ситуације заиста била несразмерна. Таква понашања не би требала да буду уопште предвиђена кривичним законом, већ евентуално да се третирају као прекршаји из области јавног реда и мира.

4 У образложењу те одлуке се каже да се основано у жалби Вишег јавног тужиоца а која је изјављена против пресуде првостепеног суда којом је окривљени ослобођен од оптужбе применом члана 355. став 2. ЗКП да је извршио кривично дело ... из члана 344а. став 1. КЗ наводи да је погрешно тумачење од стране првостепеног суда у погледу радњи извршења кривичног дела које су алтернативно наведене у члану 344а. став 1. КЗ с обзиром да правилним тумачењем наведене одредбе несумњиво произлази да се кривично дело може учинити и бацањем предмета на спортски терен или међу гледаоце што је у конкретном случају било бацањем празне лименке пива, дакле, не тражи се да се баченим предметом могу изазвати телесне повреде или угрозити здравље људи. Само за друге запаљиве или шкодљиве супстанце а што је наведено у поменутом ставу, се тражи да оне имају таква својства да могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе. Стога се не тражи да је играч кога је окривљени погодио празном лименком пива задобио лаку телесну повреду или је исту могао задобити због чега је вештачење посредством вештака хирурга било непотребно, већ је првостепени суд морао да утврди и образложи да ли је такво понашање окривљеног насилничко без обзира што играч који је погођен лименком није повређен истом. (решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж. 1700/11 од 19.5.2011. године) – Избор судске праксе, часопис, број 11, Београд, 2011, стр. 40-41.

Законодавац је морао, у поменутом члану да нагласи и допуни, када је већ био толико опширан у законском тексту, који предмети се бацају – дрвени, метални, пластични или једноставно да нагласи да се ради о тврдим предметима или предметима који су подобни да телесно повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа, а не било који предмет како сада произилази.

Даља примедба се односи на формулацију или боље рећи изразе из истог основног облика. Наиме, на крају цитираног законског текста се каже да „...својим понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу изазива националну, расну, верску или другу мржњу или нетрпљивост засновану на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима.” И овде наизглед не би имало се шта приметити да је спорно, али ипак постоје одређене недоумице или недоречености. Превасходно мислимо на изразе – „...својим понашањем или паролама...”. Када је „понашање” у питању, на какво се то мисли понашање? Шта би то обухватало? Какво понашање? Да ли је то скандирање, вриштање, добацивање, гестукуирање или нешто треће? Оваква уопштена, па и непрецизна формулација, може да има за последицу злоупотребу у практичној примени (судској пракси). Ако пођемо од тога да то могу бити напред наведена понашања у чему би се онда састојало то изазивање националне, расне и верске мржње или нетрпљивости? Произилази да је остало управо судској пракси да сама утврди која би то понашања била, а што опет може да доведе до неуједначености те судске праксе, а што даље може да има за последицу и правну несигурност. Ово из разлога што негде одређено понашање може бити процењено као кривично дело, а негде не, у зависности од схватања надлежног тужиоца да ли ће за такво понашање да предузме кривично гоњење, а потом и слободног судијског уверења надлежног суда, да ли ће донети осуђујућу пресуду.

Поред тога, јавља се и једно практично питање, а то је како утврдити ко је шта рекао или боље рећи добацивао, викао и слично у ситуацији када се на спортским приредбама (прецизније трибинама) може налазити и више хиљада људи. Како издвојити лице или више лица у толикој групи људи? Опште познато је да се на скоро свим утакмицама, нарочито оним које се процене као ризичне или високо ризичне постављају камере које могу да то све прате и снимају. Шта више, постављање камера постаје нормална (убичајена) ствар. Међутим, ни у тим ситуацијама није поуздано, без обзира на слику и тон које је забележила камера, да се утврди шта је ко од навијача рекао или добацивао. У том смислу такође треба бити обазрив, јер постоји опасност да и неко ко се налази у групи навијача, која скандира увредљиво на описан законски начин буде по инерцији окривљен за инкриминисано „понашање” иако не учествује у таквим радњама.

Најзад, у вези „пароле” у законском тексту, најкраће, би се могли запитати шта значи парола? Да ли је то у усменом облику у виду тзв. извикивања парола (што се често дешава на спортским такмичењима, а нарочито јавним скуповима политичке природе и демонстрацијама) или је то у писаном облику у виду транспарентна, паноа и сл. или се можда под тим подразумева обоје? Изворно, под паролом се подразумева поучна изрека, а затим и реч, говор, обећање, часна реч (Вујаклија 1961: 686). Тешко да би се овај појам пароле могао подвести под законски текст

овог кривичног дела. Дакле, ради се о непрецизном појму који се може тумачити на крајње „растељив” начин. Ако пођемо од тога да се под паролата подразумева и усмено изражавање, онда нема разлике између викања и скандирања што би се могло подвести под појам понашања о чему је напред већ било речи.

Остављајући ову језичку дилему по страни, која можда и није од толиког значаја (али не и небитна), можемо се питати шта са транспарентима и паноима на којима су исписане пароле. Наравно, садржај таквих парола је фактичко питање које суд цени у сваком конкретном случају да ли има елемената националне, расне, верске мржње или нетрпељивости која може проузроковати насиље или физички обрачун са учесницима. Но намеће се питање, само по себи, ко за такве пароле одговара ако имају инкриминисану садржину!? Да ли је то аутор или аутори тих парола или онај које је непосредно исписивао исте (осим ако се не ради о истим лицима) или пак они који то носе или држе на трибинама спортских приредби или на јавним скуповима или пак одговорају сви заједно. Као што се може закључити и у овом случају се виде непрецизности и недоумице у законском тексту. То се, даље, може уочити и у следећем. Ко одговара за такве пароле? Да ли само они који физички држе те пароле или и они који се налазе уз (пореда) тих парола? Могуће је да неко од гледалаца на трибинама случајно буде поред или иза тих парола, па да одговара за ово кривично дело.

Наведено показује да би се у неким наредним изменама и допунама КЗ код овог кривичног дела морало прецизирати на какво се понашање мисли односно шта се под тим подразумева. У вези парола, имајући у виду претходне примедбе, би се такође морало одредити о каквим је паролата реч. Стога би предлог у том смислу могао бити да се у законском тексту прецизира тако што ће се додати да ће аутори тих парола као и они који их држе или их истичу кривично одговорати.

Најзад, указујемо у погледу предвиђених казни које су објективно посматрано превисоке. Опште је познато да се са високим казнама не спречавају криминогене појаве у друштву. Уосталом, о томе је доста писано у кривичноправној литератури, а и судска пракса је то редовно потврђивала.⁵ Великим казнама се не могу спречити криминална понашања па је стога и са мањим распоном запрећене казне затвора могуће постићи остварити исти ефекат. Већ је више пута истакнуто и „изгледа да је потребно стално понављати да заоштравање прописаних казни, само по себи, нема превентивно дејство. Уместо тога, треба постићи то да довољан број учинилаца кривичних дела буде кажњен сразмерном казном” (Стојановић 2011: 3).

Поред примедби везаних за терминологију и одређене ситуације из става 1. где се за запрећену казну од шест месеци до пет година и новчану казну може полемисати да ли је висока и сврсисходна, треба указати и на казне које су предвиђене у наредним ставовима.

У ставу 2. је за учиниоца предвиђена казна затвора од једне до осам година ако је дело из става 1. извршено од стране групе. Законом о изменама и допунама

5 С тим у вези, и наши истакнути теоретичари из области кривичног права су више пута указивали да се високим казнама неће обуздати такво понашање. М. Шкулић, истиче да „строгим казнама донеке се може постићи ефекат застрашивања када је у питању навијачко насиље, али то има ограничене домете и није довољно да се проблем реши” (Вечерње новости, Драстичне и казне и дело, 26.01.2011.).

КЗ из 2009. године којим је ово кривично дело „настало” редефинисан је појам групе. Под тим појмом група је најмање три лица повезаних ради трајног или повременог вршења кривичних дела која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру (члан 112. став 22. КЗ).⁶ Полазећи од новог појма групе може доћи такође до парадоксалних ситуација. Тако нпр. могуће је да три или више лица истовремено држе паролу, „понашају” се на начине који су претходно описани за став 1. и сл. Исто тако могуће је да заједнички бацају на спортски терен „предмете” о којима је такође било већ речи. Ова лица могу добити карактер групе сходно новом појму, иако се ради о ситуационој природи, јер су се „повезала” ради „повременог вршења” у којој не морају имати дефинисане улоге и континуитет, нарочито ако се ради о лицима која се друже и која заједно иду на утакмице. Напред наведено се може односити и на јавни скуп, по истим критеријумима. Анализирајући појам групе, у склопу овог кривичног дела, може се доћи до ситуације да лица која кратко време имају привид чланова групе и по законском опису кривичног дела (а то објективно нису) буду осуђени на затворску казну од једне од осам година. Дакле, због неодређеног или недовољно јасног дефинисања „насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу” у ставу 1, а имајући у виду извесне специфичности везане за ову проблематику врло лако је могуће оквалификовати да ова лица добију карактер групе. Шта више, то може да изгледа тако чак и на видео снимку који се у оваквим ситуацијама често користи као доказ у кривичном поступку.

У ставу 3. је за коловођу који изврши дело из става 1. овог члана предвиђена казна затвора од три до дванаест година. Примедбе у вези овог става се односе искључиво у вези висине запрећене казне. Предвиђеним максимумом казне затвора за коловођу из става 3. овог члана изједначава се на пример са лицем које неовлашћено производи и ставља у промет опојне дроге из члана 246. став 1. КЗ или лице које изврши силовање из члана 178. став 1 КЗ (у погледу максимума), или лице које нанесе тешке телесне повреде квалификоване смрћу из члана 121. став 3. КЗ итд. Иако није умесно поредити кривична дела која нису истоврсна и истородна односно која нису из исте групе кривичних дела, овим поређењем настојимо указати да не могу имати исти третман у погледу висине запрећене казне. Дакле, тиме се изједначава коловођа из овог кривичног дела са лицима чија су дела по заштитном објекту много значајнија – живот и тело, полна слобода, здравље људи, што свакако нема своје криминалополитичко оправдање.

Најзад, за став 4. се могу такође изнети примедбе у којем се каже „ако је извршењем дела из става 1. овог члана дошло до нереда у коме је неком лицу нанета тешка телесна повреда или је оштећена имовина веће вредности”. Пажљивијом анализом овог става било ко од учинилаца из става 1. може се сматрати одговорним за нанету тешку телесну повреду или оштећену имовину веће вредности. Овакво законско решење директно доводи у питање правну сигурност, јер учесник нереда из става 1 не може одговарати по овом основу за некога које нанео другом тешку телесну повреду или оштетио имовину веће вредности. Шта више такав учесник

6 Закон о изменама и допунама Кривичног законика, члан 25, Службени гласник РС, број 72/2009 од 03.09.2009. године.

може и да не зна да се тако нешто десило или да има таква сазнања, али да је у време наношења тешке телесне повреде или оштећења имовине, био већ далеко од места догађаја. Но, оваквим законским решењем може да буде кажњен затвором од две до десет година. Произилази, по овоме, да учинилац из става 1. може одговорати и бити кажњен овом казном за дело предвиђено у члану 4. које је неко други починио.

За став 5. може се констатовати да запређена казна за службено или одговорно лице одудара од казни предвиђених у претходним ставовима. Примедбу који износимо се не односи за запређену казну затвора, већ на новчану казну. Сматрамо да је она сувишна. Као што видимо ради се о кумулативној казни, али да ли је овакво решење неопходно и шта се желело постићи и са новчаном казном? С тим у вези треба напоменути да службена и одговорна лица су обично људи који нису великих материјалних могућности нити су њихова примања велика. Ова лица су најчешће полицајци, редари, и сл. па новчана казна у овом случају нема своје криминално-политичко оправдање, а тиме се, у случају осуђујуће пресуде за ово кривично дело, директно доводи у питање егзистенција тих људи и њихових породица.

Генерално, у вези овако високо запређених казни можемо приметити и готово једнодушно закључити, а пратећи досадашња искуства како у упоредном праву, тако и код нас, да претерана кривичноправна репресија указује да се друштво суочава са извесним проблемима. Ти проблеми могу указивати да се ради о слабој и лоше организованој држави која не располаже другим облицима правне реакције и социјалне контроле (па се зато углавном и ослања на кривично право) или су друштво и држава уздрмани политичким, економским и социјалним конфликтима, односно где су размере криминалитета такве да доводе у питање нормално функционисање друштва, и најзад, може се радити о репресивној и тоталитарној држави. „На први поглед делује парадоксално да претераној репресији тежи како слабо и лоше организовано друштво које се креће у правцу аномалије, тако и сувише јака тоталитарна држава” (Стојановић 2005: 11).

Правни преседај је да је за рекордно кратко време измењен овај члан, који фактички када је први пут донесен није у пракси ни заживео. Ово само може да говори да законодавац лута у овој области и својим понашањем, тј. мењањем ове инкриминације не доприноси правној сигурности. „Сама чињеница да усваја норме које су и у техничком смислу некавалитетне и пуне пропуста, као и да често мења решења у тако осетљивој области као што је кривично материјално и процесно право, говори о његовом несналажењу, па и о недовољно одговорном односу” (Стојановић 2011: 27). Даље, имајући у виду ове измене и допуне КЗ из 2009. године, следи логично размишљање да ли ће опет уследити нове измене и допуне овог члана, или пак измена целог члана, поучени „периодичним” изменама и допунама КЗ. Мора се признати да је овај члан ушао у анале не само српског него и европског правосуђа, јер је „издржао” док није промењен свега четири месеца. Преовлађује мишљење да Закон о изменама и допунама КЗ из 2009. обилује омашкама у легислативно-техничком смислу, као и лошим решењима у суштинском смислу. Честе измене и допуне кривичног закона, као и сваког другог закона уосталом не доприносе правној сигурности, већој ефикасности правног система, а у крајњој линији и државу

у целини чини мање озбиљном и респектабилном како код својих грађана, тако и у међународним круговима. С правом се у теорији истиче да нам је потребна нормативна стабилизација као да саме кривичне законе треба доносити са идејом да трају деценијама и да треба престати са праксом њиховог пречестог („ударничког”) мењања (Игњатовић 2003: 34).

ЗАКЉУЧАК

На крају, може се закључити да ово кривично дело јесте добро осмишљено, али не и најсрећније легислативно технички урађено због чега био морало бити прерађено кроз неке нове измене и допуне КЗ, имајући у виду и ове примедбе и критике. При томе се морају кориговати и изменити изрази у целом члану, али и суштина појединих одредби, а нарочито у основном члану, који је био посебно анализиран у првом делу овог рада. Недоумица и примедби који смо изнели није мало, те их нећемо понављати кроз закључак јер би било сувишно, нити ћемо неке посебно издавати.

Ипак, треба истаћи да био цео члан 344а требао бити краћи јер овако написан више личи на мања објашњења (коментар) овог кривичног дела, него на чист законски текст. Са мањим законским текстом овог кривичног дела, се извесно може постићи очекивани ефекат.

Запрећене казне затвора су превисоке и непримерене, без обзира на дешавања последњих година на спортским приредбама и јавним скуповима. Законодавац је очигледно подлегао медијском притиску, те је кроз овако високо прописане казне затвора нашао да да ће решити овај несумњиво горући проблем нашег друштва, али се до сада то увек показало погрешно. Стога те казне затвора, па и сам распон запрећених казни, треба смањити и уместо тога настојати да учиниоци овог кривичног дела буду кажњени сразмерном казном.

Једна од новина би могла да буде да законодавац изричито кроз законски текст тражи да се на спортским објектима, испред гледалаца (навијача) на полеђини рекламних панона који се налазе око игралишта – терена испише члан закона који упозорава шта може да их чека ако буду покушали да направе неки инцидент.⁷

ЛИТЕРАТУРА

- Вујаклија 1961: Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд.
 Жужек 2010: Марија Жужек, *Насиље навијачких група као вид пољитичког насиља у Србији*, Правни информатор, број 5, Београд.
 Игњатовић 2003: Ђорђе Игњатовић, *Криминалишеј и реаговање државе*, Зборник Стратегија државног реаговања против криминала, Будва.

7 Овакво решење је донето у Великој Британији након трагедије на стадиону „Хилсборо” у Шефилду 15. априла 1989. године када је током утакмице између Ливерпула и Нотингем фореста погинуло 96 људи услед рушења заштитне ограде. На тако истакнутим рекламним панонима су исписани чланови закона којима се предочава шта чека навијаче ако крену да „дивљају” – од вишегодишњих затворских казни, високих новчаних казни, укључујући и забране уласка на сва спортска такмичења која могу бити и доживотна – напомена аутора.

- Стојановић 2005: Зоран Стојановић, *Правно – филозофске концепције у Предлоїу Кривичної законика Србије и Кривичної законика Црне Горе*, Зборник радова са саветовања „Казнено законодавство–прогресивна или регресивна решења, ИКСИ, Будва.
- Стојановић 2011: Зоран Стојановић, *Кривично йраво у доба кризе*, Бранич, број 1-2, Београд.
- Стојановић 2012: Зоран Стојановић, *Коменїар Кривичної законика*, Службени гласник, Београд.

Marko M. MILOVIĆ

Dejana D. GAJIĆ

VIOLENT BEHAVIOR AT A SPORTS EVENT OR PUBLIC MEETING
(ARTICLE 344 A CC) - UNCERTAINTIES AND CONFIDENCES

SUMMARY

Frequent and major amendments to the Criminal Code have resulted in many negative effects in Serbian criminal law. One of the consequences of these changes and additions is the adoption of such a crime, which was then „expressly” replaced by the same in just a few months. It is difficult to say whether the original solution was so bad that it had to be replaced immediately, or whether the legislator came up with a new (better) solution that would stop violent behavior at sports events and public gatherings. However, this new legal solution will certainly not achieve what the legislator wanted, which, among other things, in many ways devalues expectations in the already shaky authority of the criminal legislation of Serbia. Without doubting the sincere intentions of the legislator, this crime had to be in the legislative-technical sense, but also in the essential, much better done, as the authors point out, as well as the „pains” of the current legal solution.

Key words: violent behavior, slogans, physical confrontation, fans, incitement to hatred, bodily injury, damage to property.